

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ**

Методичні рекомендації

з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних
завдань та самостійної роботи для студентів магістерського рівня
вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»

Київ 2022

УДК 342

К 21

Укладачі: В.В. Карпунцов, д.юрид.н.

Є.В. Перегуда, д.політ.н, проф.

Рецензент: Н.А. Сердюк, д.юрид.н., проф.

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, д.п.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права, протокол №5 від 14 грудня 2022 р.

Актуальні проблеми конституційного та адміністративного процесу: Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи для студентів магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 081 «Право». Уклад. В.В. Карпунцов, Є.В. Перегуда. Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2022. 39 с.

Подано зміст лекційного курсу, плани практичних занять, літературу з підготовки до них та контрольні питання, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, методи контролю, питання підсумкового контролю.

Призначено для студентів магістратури спеціальності «Право».

© КНУБА, 2022

ЗМІСТ

Мета та завдання навчальної дисципліни.....	3
Методи навчання.....	6
Зміст лекційного курсу.....	7
Плани практичних занять та література до них.....	13
Вимоги до індивідуальних завдань та контрольних робіт.....	21
Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт.....	21
Методи контролю та оцінювання знань.....	23
Питання підсумкового контролю.....	27
Методичне забезпечення.....	30
Інформаційні ресурси.....	39

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення курсу – надання знань, умінь, навичок, пов'язаних з основними проблемами конституційно-процесуального та адміністративно-процесуального регулювання, а саме: а) науково-юридична: закласти та сформувані у здобувачів вищої освіти знання з проблемних питань провідних галузей права, їх норм та інститутів, а також дати чітке уявлення щодо їх органічних зв'язків з окремими галузями права; б) загальноосвітня: вивчення передумов конституційного та адміністративного процесу та їх впливу на всі галузі права та міжгалузеві зв'язки, вплив на державотворчі процеси; в) виховна: сприяти формуванню громадсько-політичної та правової культури майбутнього юриста.

Завданням вивчення курсу полягає у засвоєнні студентами знань про поняття, предмет, метод та принципи конституційно-процесуального та адміністративно-процесуального регулювання, суб'єктів таких правовідносин, способів та засобів захисту конституційних прав, опанування досвіду зарубіжних країн та Європейського Союзу.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності	
ЗК2.	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
ЗК3.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК7.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК8.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
Фахові компетентності	
СК1	Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
СК2.	Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.
СК4.	Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК6.	Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
СК7.	Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.
СК11.	Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.
Додаткові компетентності	
ДСК1.	Розуміння системності правового регулювання та забезпечення правопорядку у сфері містопланування та містобудування.
ДСК2.	Здатність здійснювати аналіз, тлумачення, застосування та розробку норм національного та міжнародного законодавства, а також судової практики в сфері будівництва та урбаністичній галузі загалом.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що досягаються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПРН 1.	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.
ПРН 3.	Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.
ПРН 6.	Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.
ПРН 7.	Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.
ПРН 12.	Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.
ПРН 13.	Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.
ПРН 17.	Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.
Додаткові програмні результати	
ДПРН 1.	Знати існуючі та пропонувати заходи щодо вдосконалення механізмів розробки та реалізації рішень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері будівельної та містобудівної діяльності, отримання дозвільної документації, стадій спорудження і здачі у експлуатацію об'єктів.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- поняття, предмет, метод конституційного та адміністративного процесу та основні наукові підходи щодо їх визначення;
- поняття, ознаки та види конституційного та адміністративного процесу за законодавством України та Європейського Союзу;
- порядок створення положень конституційного та адміністративного процесу;
- проблеми правового режиму конституційного та адміністративного процесу;
- правовий статус суб'єктів конституційного та адміністративного процесу;
- основні наукові підходи щодо моделей конституційно-процесуальної та адміністративно-процесуальної діяльності.

вміти:

- правильно застосовувати законодавство, що регулює конституційні та адміністративні процесуальні правовідносини;
- складати процесуальні документи;
- робити висновки про особливості функціонування окремих видів конституційного та адміністративного процесу;
- аналізувати матеріали судової практики у сфері конституційного та адміністративного процесу;
- виявляти прогалини в правовому регулюванні конституційних та адміністративних процесуальних правовідносин та пропонувати шляхи їх усунення.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу здійснюється у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів над першоджерелами та навчально-методичною літературою, написання індивідуальних завдань, модульного контролю, складання заліку.

Лекція як провідна організаційна форма навчального процесу вводить в предметне поле дисципліни, знайомить з найбільш важливими проблемами сучасної політичної науки (світової та вітчизняної), забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе студентам здобути цілісні знання з опорою на новітні досягнення світової та вітчизняної політичної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал, подає його в навчально-орієнтованій інтерпретації.

Практичне заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання студентами законодавства, практики його застосування, посібників, підручників, поточних публікацій в друкованих та електронних ЗМІ, власного конспекту лекцій. Під час семінарів студенти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), формулюють запитання, виступають з рецензіями, висловлюють власні оцінки, погляди, демонструють вміння та навички правового аналізу новітніх політичних процесів.

Для підготовки до семінару пропонується список літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати проблематику. Літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки, в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук і права (ауд. 432). Крім того, бібліотека та методичний кабінет володіють розгалуженими фондами періодичних видань, ознайомлення з якими допоможе студентам актуалізувати знання.

Під час роботи на семінарі студенти повинні продемонструвати свої знання вільно оперуючи засвоєним понятійно-категоріальним апаратом з політичної реклами та комунікацій.

Високу оцінку студент отримує тоді, коли системно логічно висвітлює навчальну проблему своїми словами, користуючись власним конспектом та відповідними записами.

Перші доповіді з питань практичного заняття варто розраховувати на 10-15 хв., як правило, з трибуни перед аудиторією. Подальше обговорення включає такі форми участі: доповнення, запитання, зауваження, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні – до 5 хв.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Лекція 1. Верховенство права та конституціоналізм, у тому числі в умовах законодавчої невизначеності.

Актуальні проблеми належної конституційної процедури, верховенства права, а також системи процесуальних прав людини, що склалась в європейській правовій традиції. Розуміння, аналіз та тлумачення конституційних положень, ідей та концепцій, які лежать в їх підґрунті, а також міжнародно-правових актів у сфері прав людини і основоположних свобод. Версії «вужького» розуміння верховенства права.

Принцип моральної нейтральності верховенства права. Рівність та індивідуальні права в основі верховенства права. Верховенство права і соціальна справедливість. Ідея конституціоналізму: публічна влада й індивідуальні права. Поділ державної влади і система стримувань і противаг. Український конституціоналізм і верховенство права. Конституційна скарга і верховенство права. Правозастосування і розсуд.

Матеріальні і процесуальні межі розсуду у правозастосуванні. Верховенство права і правова аргументація. Конституціоналізація міжнародного права. Просування верховенства права: ООН, Рада Європи і Європейський Союз. Транзитивна (перехідна) юстиція у розрізі верховенства права. Верховенство права і правозахисна діяльність. Верховенство права, права людини і демократія в основі Європейської конвенції з прав людини. Загальна дія законів, правова визначеність, доступ до правосуддя та інші вимоги законності у практиці ЄСПЛ. Формальна рівність як вимога верховенства права: страсбурзька перспектива. Розуміння верховенства права ЄСПЛ і Конституційним Судом України.

Лекція 2. Актуальні питання сучасного конституційного процесу в Україні.

Загальна характеристика органів законодавчої, виконавчої, судової влади та контрольнонаглядових органів в Україні. Напрями реформування Верховної Ради України – парламенту України.

Глава держави – Президент України та перспективи конституційної реформи. Органи виконавчої влади та адміністративна реформа. Напрями реформування судової влади. Конституційне правосуддя в механізмі правового захисту Конституції України. Перспективи реформування конституційних контрольно-наглядових органів. Конституційні основи

організації діяльності правоохоронних органів щодо захисту Конституції України.

Перспективи реформування діяльності Служби безпеки України та захист Конституції України. Реформа діяльності органів внутрішніх справ і захист ними Конституції України. Перспективи реформування діяльності інших правоохоронних органів в умовах захисту Конституції України. Загальна характеристика суб'єктів громадянського суспільства в умовах конституційної реформи.

Напрями реформування об'єднань громадян як суб'єктів громадянського суспільства. Удосконалення діяльності релігійних організацій. Перспективи реформування засобів масової інформації.

Конституційно-правові основи здійснення конституційного процесу в Україні. Актуальні питання вдосконалення конституційного процесу в Україні. Місце конституційної скарги в механізмі захисту прав людини в Україні. Порядок звернення із конституційною скаргою до Конституційного Суду України Особливості провадження у справах за конституційними скаргами в Конституційному Суді України. Порядок застосування рішень та висновків Конституційного Суду України судами загальної юрисдикції. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань гарантування прав та свобод людини і громадянина.

Лекція 3. Актуальні питання інтеграції України до європейського конституційного простору.

Європейське конституційне право: загальна характеристика. Співвідношення концептів «європейське конституційне право» та «європейський конституційний простір» у контексті європейської інтеграції України. Основні принципи та засади Європейського конституційного простору. Європейський досвід організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Європеїзація конституційного права України: особливості сучасної тектоніки механізмів впливу.

Проблеми правового статусу людини і громадянина в Україні в світлі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики ЄСПЛ.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина України в світлі конституційної реформи. Зміст, проблематика та історія Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Практика ЄСПЛ із захисту прав людини. Впровадження положень Європейської конвенції та практики ЄСПЛ в Україні. Поняття, види та зміст правового статусу

людини і громадянина. Правосуб'єктність та принципи правового статусу людини і громадянина. Громадянство як елемент правового статусу людини і громадянина. правовий статус іноземців, осіб без громадянства та біженців.

Перспективи удосконалення правового статусу національних меншин в Україні. Основи класифікації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні та напрями їх удосконалення. громадянські права і свободи людини і громадянина в Україні і їх удосконалення. Політичні права і свободи людини і громадянина в Україні і їх удосконалення.

Економічні та соціальні права і свободи людини і громадянина та їх удосконалення. культурні права і свободи в Україні та їх удосконалення. Конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні та їх удосконалення.

Лекція 4. Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні.

Нормативно-правове регулювання виборчого процесу в Україні. Виборчий кодекс України. Ключові проблеми місцевих виборів: 1) можливість та потреба перевірки даних, які подаються кандидатами для реєстрації; 2) процедура розподілу керівних посад у дільничних виборчих комісіях; 3) обрахування виборчої квоти та розподіл мандатів за пропорційною виборчою системою. Оскарження фактів реєстрації територіальними виборчими комісіями кандидатів на посади міських голів.

Поняття системного тлумачення термінології та процедур Виборчого кодексу України. Проблема удосконалення виборчої системи з парламентських виборів з урахуванням передового європейського досвіду. Перспективи у зв'язку з відмовою України від мажоритарної складової виборчої системи на парламентських виборах, та кроки подальшого зближення з ЄС.

Оскарження різноманітних процедур виборчого процесу, а також невідворотність притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності порушників виборчого процесу. Недоліки виборчого Закону. Зловживання демократією в Україні під час виборчого процесу.

Фактори, від яких залежить демократичність виборчого процесу: усталеність політичної системи в країні; стабільність суспільно-політичних відносин; фундаментальність діючих законів; рівень організації виборчого процесу на усіх етапах; наявність високої політичної та правової культури у переважній більшості учасників (представників органів публічної влади, політичних діячів,

політтехнологів, пересічних громадян-виборців тощо); імідж політичної еліти та громадська думка про неї.

Проблемні питання організації та проведення президентських виборів за новим законодавством. Аналіз судової практики та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення нормативно-правового регулювання виборчого процесу.

Лекція 5. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

Територіальний устрій в Україні та перспективи його удосконалення. Поняття, принципи та система адміністративно-територіального устрою. Адміністративно-територіальна реформа в Україні та її мета. Причини, за яких необхідне реформування місцевого самоврядування. напрямки реформування місцевого самоврядування в Україні. проблеми реформування територіальної громади. Реформування повноважень районних і обласних рад. Реформування сільських, селищних і міських рад.

Проблеми реформування місцевих бюджетів. Необхідність імпліmentaції в Конституцію України принципів Європейської хартії місцевого самоврядування. Зміцнення правових гарантій місцевого самоврядування у світлі здійснення конституційної реформи місцевого самоврядування.

Лекція 6. Медіація в процесі вирішення (врегулювання) конституційних конфліктів.

Інститут медіації як альтернативний спосіб вирішення (врегулювання) конституційних конфліктів. Рецепція медіації у вітчизняний політико-правовий простір з урахуванням досвіду європейських країн.

Поняття медіації. Зарубіжний досвід застосування процедури медіації у конфліктах із органом публічної адміністрації у судовий та у позасудовий спосіб. Медіація при вирішенні політичних конфліктів. Досвід використання медіації в міжнародних конфліктах. Досвід використання медіації в парламентських конфліктах та в муніципальних конфліктах.

Поняття конституційного конфлікту як правової категорії. Класифікація конституційних конфліктів. Юридичні та політико-правові конституційні конфлікти. Діяльність Конституційного Суду України та медіація. Принципи медіації: добровільність, активність, нейтральність (незалежність), конфіденційність, відповідальність. Концепція демократичного конституціоналізму та медіація. Особливості підбору

особи медіатора в конституційних конфліктах. Високий рівень конституційної правосвідомості учасників конституційного конфлікту та готовність до компромісу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Лекція 7. Актуальні питання щодо поняття, особливості та структури адміністративного процесу: сучасний погляд.

Актуальні питання поняття та сутності адміністративного процесу. Предмет, методи та принципи адміністративного процесу через призму сьогодення. Характерні риси адміністративного процесу. Система та структура адміністративного процесу: нове бачення. Сучасне розуміння та перспективи розвитку адміністративного процесу.

Місце адміністративного процесу в системі юридичного процесу. Процесуальна форма – невід’ємна сторона адміністративного процесу. Загальна характеристика концепцій співвідношення адміністративного процесу і адміністративної процедури. Юрисдикційна концепція адміністративного процесу. Судова концепція адміністративного процесу. Адміністративний процес у широкому розумінні. Сучасні концепції розуміння поняття « адміністративне провадження ». Види проваджень.

Лекція 8. Проблемні питання теорії і практики: адміністративно-процесуальні норми та відносини.

Поняття та структура адміністративно-процесуальних норм. Функції адміністративно-процесуальних норм: нове бачення. Види адміністративно-процесуальних норм. Трансформація поняття та змісту адміністративно-процесуальних відносин під впливом трансформації інформаційного контенту. Суб’єкти адміністративно-процесуального права: проблеми теорії та практики. Основні проблеми теорії та практики у площині процесуальних норм та правовідносин.

Форми систематизації адміністративних процесуальних норм. Міжнародні угоди, що містять адміністративно-процесуальні норми як джерела адміністративного процесуального права.

Лекція 9. Учасники адміністративного процесу: проблеми теорії та практики.

Поняття суб’єктів адміністративного процесу та їх система. Індивідуальні та колективні суб’єкти адміністративного процесу. Громадяни як суб’єкти адміністративного процесу. Суб’єкти

адміністративно – процесуальної діяльності: державні органи уповноважені розглядати адміністративні справи. Вплив парадигми інформатизації суспільства на права та обов'язки суб'єктів адміністративного процесу.

Лекція 10. Актуальні проблеми адміністративного судочинства в сучасних умовах.

Судова реформа: проблеми теорії та практики. Законодавство про адміністративне судочинство: проблеми кодифікації.

Проблема забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві та шляхи їх вирішення. Актуальні питання юрисдикції адміністративних судів із урахуванням практики Верховного Суду та ЄСПЛ.

Лекція 11. Проблеми правового регулювання адміністративно-деліктних проваджень.

Концептуальні засади розвитку адміністративно-деліктного законодавства. Актуальні питання щодо поняття, принципів, ознак провадження у справах про адміністративні правопорушення: проблеми теорії та практики. Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення: нове бачення. Особливості застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення під впливом сучасних вимог.

Процесуальні норми адміністративно-деліктного права: історія, сьогодення і перспективи розвитку. Провадження в справах про адміністративні правопорушення: поняття, стадії, процесуальні документи. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності: поняття, види та шляхи реформування.

Лекція 12. Актуальні питання надання адміністративних послуг.

Загальні засади надання адміністративних послуг. Стандарти надання адміністративних послуг: нове бачення. Європейський досвід надання адміністративних послуг. Електронні послуги - перспективний напрямок у розвитку адміністративних послуг.

Європейський досвід надання адміністративних е-послуг. Проблеми надання адміністративних послуг в Україні та шляхи їх вирішення.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Практичне заняття 1. Верховенство права та конституціоналізм, у тому числі в умовах законодавчої невизначеності.

План

1. Принцип верховенства права.
2. Ідея конституціоналізму: публічна влада й індивідуальні права. Поділ державної влади і система стримувань і противаг.
3. Правозастосування і розсуд.
4. Конституціоналізація міжнародного права.

Контрольні запитання

В чому полягає принцип верховенства права?

Як Ви розумієте принцип моральної нейтральності верховенства права?

Як співвідносяться принцип верховенства права та соціальна справедливість?

Розкрийте суть теорії поділу гілок державної влади.

В чому полягають матеріальні і процесуальні межі розсуду у правозастосуванні?

Розкрийте ознаки конституціоналізації міжнародного права.

В чому полягають особливості розуміння верховенства права Європейським судом з прав людини?

Практичне заняття 2-3. Актуальні питання сучасного конституційного процесу в Україні.

1. Напрями реформування Верховної Ради України – парламенту України.
2. Президент України, органи виконавчої влади та перспективи конституційної реформи.
3. Реформування судової влади.
4. Реформування правоохоронних органів в умовах захисту Конституції України.
5. Удосконалення діяльності суб'єктів громадянського суспільства.
6. Конституційно-правові основи здійснення конституційного процесу в Україні.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте основні напрями реформування законодавчої діяльності в Україні.

В чому полягає роль Президента України у здійсненні конституційної реформи в Україні?

Як мають змінитися відносини органів виконавчої влади з іншими гілками державної влади в процесі конституційної реформи?

В чому полягає роль громадянського суспільства в процесі конституційної реформи?

Охарактеризуйте основні напрями реформування правоохоронних органів України.

В чому полягає роль Конституційного Суду України у гарантуванні прав та свобод людини та громадянина?

Практичне заняття 4. Актуальні питання інтеграції України до європейського конституційного простору.

План

1. Європейське конституційне право: загальна характеристика.
2. Проблеми правового статусу людини і громадянина в Україні в світлі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики ЄСПЛ.
3. Економічні, соціальні та культурні права і свободи людини і громадянина та їх удосконалення.
4. Перспективи удосконалення правового статусу національних меншин в Україні.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте поняття «європейське конституційне право».

В чому полягають основні принципи та засади Європейського конституційного простору?

Охарактеризуйте механізми інтеграції України в Європейський конституційний простір.

Які основні положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод?

Які механізми удосконалення захисту основних економічних, соціальних, культурних та політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні?

В чому Ви бачите напрями удосконалення правового статусу національних меншин?

Практичне заняття 5. Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні.

План

1. Нормативно-правове регулювання виборчого процесу в Україні.
2. Проблема удосконалення системи парламентських виборів з урахуванням європейського досвіду.
3. Оскарження процедур виборчого процесу, притягнення до відповідальності порушників.
4. Фактори демократичності виборчого процесу.
5. Проблемні питання організації та проведення президентських виборів.
6. Аналіз судової практики та проблема удосконалення нормативно-правового регулювання виборчого процесу.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте стан нормативно-правового регулювання виборчого процесу в Україні.

Які питання виборчого процесу потребують вдосконалення нормативно-правового регулювання з урахуванням європейського досвіду?

Якими мають бути шляхи підвищення політичної культури учасників виборчого процесу?

Охарактеризуйте напрями удосконалення нормативно-правового регулювання президентських виборів в Україні.

Якою має бути роль судів у регулюванні виборчого процесу?

Практичне заняття 6. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

План

1. Територіальний устрій в Україні та перспективи його удосконалення.
2. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.
3. Напрями реформування місцевого самоврядування в Україні.
4. Реформування місцевих бюджетів.

Контрольні запитання

В чому полягають недоліки сучасної системи територіального устрою в Україні? Основні напрями його удосконалення.

Якими є сучасний стан та перспективи адміністративно-територіальної реформи в Україні?

Охарактеризуйте роль та перспективи удосконалення системи органів місцевого самоврядування.

В чому полягають напрями реформування органів місцевого самоврядування на обласному та районному рівнях?

Якими є перспективи подальшої імплементації в Україні Європейської хартії місцевого самоврядування?

В чому полягає зміцнення правових гарантій місцевого самоврядування в процесі конституційної реформи?

Практичне заняття 7. Медіація в процесі вирішення (врегулювання) конституційних конфліктів.

План

1. Поняття медіації.
2. Зарубіжний досвід застосування процедури медіації при вирішенні політичних конфліктів та в міжнародних конфліктах.
3. Конституційний конфлікт як правова категорія. Класифікація.
4. Особа медіатора в конституційних конфліктах.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте поняття медіації як засобу вирішення конфліктів.

В чому полягає європейський досвід застосування процедури медіації при вирішенні політичних конфліктів?

Чи можливим є використання медіації при розв'язанні політичних конфліктів в Україні? Аргументуйте.

Охарактеризуйте поняття конституційного конфлікту та надайте його типологію.

Конституційний конфлікт – правовий чи політико-правовий?

В чому полягають особливості Конституційного Суду при розв'язанні конституційних конфліктів?

Якими є передумови компромісу при розв'язанні конституційних конфліктів?

Яким чином визначається медіатор при розв'язанні конституційних конфліктів?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Практичне заняття 8. Актуальні питання щодо поняття, особливості та структури адміністративного процесу: сучасний погляд.

План

1. Система та структура адміністративного процесу: нове бачення.
2. Характеристика концепцій співвідношення адміністративного процесу і адміністративної процедури. Юрисдикційна концепція

адміністративного процесу. Судова концепція адміністративного процесу.

3. Адміністративний процес у широкому розумінні.

4. Сучасні концепції розуміння поняття «адміністративне провадження».

Контрольні запитання

В чому полягає нове бачення системи та структури адміністративного процесу?

Охарактеризуйте поняття адміністративної процедури.

Виділіть основні положення Закону України «Про адміністративну процедуру».

Що означає широке розуміння адміністративного процесу?

В чому полягає суть юрисдикційної та судової концепцій адміністративного процесу?

Наведіть типологію видів адміністративного провадження та охарактеризуйте їх.

Практичне заняття 9. Проблемні питання теорії і практики: адміністративно-процесуальні норми та відносини.

План

1. Функції адміністративно-процесуальних норм: нове бачення. Види адміністративно-процесуальних норм.

2. Трансформація поняття та змісту адміністративно-процесуальних відносин під впливом трансформації інформаційного контенту.

3. Суб'єкти адміністративно-процесуального права: проблеми теорії та практики.

4. Форми систематизації адміністративно-процесуальних норм. Міжнародні угоди як джерела адміністративного процесуального права.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте структуру адміністративно-процесуальних норм.

В чому полягає нове бачення функцій адміністративно-процесуальних норм?

Як впливає трансформація інформаційного контенту на зміну змісту адміністративно-процесуальних відносин?

Охарактеризуйте суб'єктів адміністративно-процесуального права.

Наведіть форми систематизації адміністративно-процесуальних норм.

Як впливають міжнародні угоди на формування адміністративного процесуального права? Наведіть приклади.

Практичне заняття 10. Учасники адміністративного процесу: проблеми теорії та практики.

План

1. Поняття суб'єктів адміністративного процесу та їх система.
2. Громадяни як суб'єкти адміністративного процесу.
3. Суб'єкти адміністративно – процесуальної діяльності: державні органи уповноважені розглядати адміністративні справи.
4. Вплив парадигми інформатизації суспільства на права та обов'язки суб'єктів адміністративного процесу.

Контрольні запитання

Охарактеризуйте систему суб'єктів адміністративного процесу.

Як Ви розумієте поняття індивідуальних та колективних суб'єктів адміністративного процесу?

В якій ролі громадяни виступають як суб'єкти адміністративного процесу?

Наведіть приклади державних органів, уповноважених розглядати адміністративні справи.

Як впливають процеси інформатизації на права та обов'язки суб'єктів адміністративного процесу?

Практичне заняття 11. Актуальні проблеми адміністративного судочинства в сучасних умовах.

План

1. Судова реформа: проблеми теорії та практики.
2. Законодавство про адміністративне судочинство: проблеми кодифікації.
3. Проблема доступності правосуддя в адміністративному судочинстві та шляхи її вирішення.
4. Актуальні питання юрисдикції адміністративних судів із урахуванням практики Верховного Суду та ЄСПЛ.

Контрольні запитання

В чому полягає суть та напрями сучасної судової реформи в Україні?

Охарактеризуйте стан та перспективи кодифікації законодавства про адміністративне судочинство.

Які Ви можете виокремити шляхи підвищення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві?

Охарактеризуйте позицію Європейського суду з прав людини з питання реформування адміністративного судочинства.

Практичне заняття 12. Проблеми правового регулювання адміністративно-деліктних проваджень.

План

1. Концептуальні засади розвитку адміністративно-деліктного законодавства.
2. Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення: нове бачення.
3. Особливості застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення під впливом сучасних вимог.
4. Процесуальні норми адміністративно-деліктного права: історія, сьогодення і перспективи розвитку.
5. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності: поняття, види та шляхи реформування.

Контрольні запитання

Що означає поняття адміністративно-деліктного законодавства?

Охарактеризуйте концептуальні засади розвитку адміністративно-деліктного законодавства.

Які ознаки провадження у справах про адміністративні правопорушення?

Які сучасні тенденції застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення?

Якою є динаміка цих тенденцій в умовах особливого періоду?

Як формувалися процесуальні норми адміністративно-деліктного законодавства? Якою є перспектива їх розвитку?

В чому полягає реформування суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності?

Практичне заняття 13. Актуальні питання надання адміністративних послуг.

План

1. Стандарти надання адміністративних послуг: нове бачення.
2. Європейський досвід надання адміністративних послуг.
3. Електронні послуги – перспективний напрямок у розвитку адміністративних послуг.

Контрольні запитання

Що означає поняття адміністративних послуг?

Охарактеризуйте сучасні стандарти надання адміністративних послуг?

Які елементи європейського досвіду надання адміністративних послуг актуальні для України?

Як впливають процеси інформатизації на стандарти надання адміністративних послуг?

Виокреміть актуальні проблеми реформування законодавства щодо надання електронних послуг. Які Ви можете запропонувати шляхи їх розв'язання?

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Індивідуальне завдання підлягає захисту Студентом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, дидактичного проєкту, презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Студента у міжнародній або всеукраїнській науковій конференції з публікацією у її матеріалах тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку сесії. Викладач має право вимагати від Студента доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт

Поняття та загальна характеристика світового конституціоналізму.

Етапи розвитку світового конституціоналізму.

Поняття конституційної реформи та її відмінність від конституційного процесу. 6. Особливості науково-теоретичних досліджень конституційної реформи.

Підготовка, прийняття та зміна Конституції України, її положень.

Історія конституційного розвитку України (конституційний процес) (до 1990 р.) 10. Поняття, основні етапи та проблеми новітньої конституційної реформи в Україні (1990-2014 рр.).

Особливості, проблеми та перспективи сучасного етапу конституційної реформи в Україні (з 2014 р. - по сучасний час).

Гарантії й проблеми реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина.

Безпосередня демократія: поняття та форми. Види форм безпосередньої демократії та проблеми їх реалізації.

Вибори: поняття, види та законодавча регламентація в Україні. Проблеми реалізації виборчих прав в Україні.

Формування депутатських об'єднань у Верховній Раді України.

Процедура створення тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України.

Проблеми законодавчого закріплення парламентської опозиції в Україні.

Розгляд електронної петиції на засіданні Верховної Ради України.

Процедура розгляду законопроектів про внесення змін до Конституції України.

Інститут лобіювання: проблеми законодавчого закріплення в Україні.

Порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України.

Акти Конституційного Суду України.

Процедура проведення парламентських слухань.

Процедура контрасигнації в Україні та інших країнах.

Види парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади.

Електронний парламент (е-парламент, е-петиції, е-звернення, е-обговорення).

Онлайн контроль за роботою Верховної Ради України та народними депутатами України.

Сучасні виклики та актуальні проблеми адміністративного судочинства України.

Проблематика процесуальних інститутів адміністративного судочинства.

Проблеми розгляду адміністративними судами окремих категорій адміністративних справ.

Актуальні проблеми застосування медіації в адміністративному судочинстві України.

Адміністративне судочинство крізь призму рішень ЄСПЛ.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (залік, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (у т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Студент, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Студентів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Студентами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Студента аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати задачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю залік

Поточне оцінювання			Модульна контрольна робота	Залік
Змістові модулі		Інд. робота		
1	2			
25	25	30	20	100

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	22	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	20	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	18	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	F	Не зараховано з

		обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--	--	---

Умови допуску до підсумкового контролю

Студенту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Студент, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Студент має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Студентам до початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття і особливості конституційно-процесуальних відносин.
2. Суб'єкти і об'єкти конституційно-процесуальних відносин.
3. Предмет і функції науки конституційного процесу України.
4. Система правового регулювання процедури організації і проведення виборів в Україні.
5. Система правового регулювання діяльності Верховної Ради України.
6. Порядок підготовки і проведення чергових та позачергових сесій Верховної Ради України.
7. Особливості підготовки та проведення першої сесії Верховної Ради нового скликання.
8. Організація розгляду питань на засіданнях Верховної Ради України.
9. Порядок виступів та надання слова на пленарних засіданнях Верховної Ради України.
10. Порядок прийняття рішень Верховною Радою України.
11. Види та способи голосування у Верховній Раді України.
12. Процедура обрання і дострокового припинення повноважень Голови Верховної Ради України та його заступників.
13. Порядок складення присяги народних депутатів.
14. Система правового регулювання законодавчої процедури в Україні.
15. Законодавча ініціатива і порядок її здійснення.
16. Стадії законодавчого процесу.
17. Внесення та відкликання законопроєкту.
18. Право законодавчої ініціативи народного депутата.
19. Розгляд законопроєктів у першому читанні.
20. Розгляд законопроєктів у другому читанні.
21. Особливості розгляду законопроєкту у третьому читанні.
22. Особливості процедури повторного першого та повторного другого читань законопроєкту.
23. Процедурні наслідки застосування Президентом України право вето.
24. Опублікування і введення в дію законів та інших актів Верховної Ради України.
25. Поняття спеціальних процедур у Верховній Раді України та система їх правового регулювання.
26. Процедура розгляду і затвердження Державного бюджету України.
27. Особливості розгляду законопроєкту про внесення змін до

Конституції України.

28.Прийняття Верховною Радою України рішень про міжнародні договори.

29.Розгляд електронних петицій на засіданні Верховної Ради України.

30.Порядок утворення комітетів та комісій Верховної Ради України.

31.Організаційні форми і порядок діяльності комітетів та комісій Верховної Ради України.

32.Особливості порядку утворення і діяльності тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України.

33.Система правового регулювання діяльності народних депутатів України.

34.Робота народного депутата на сесії Верховної Ради України.

35.Система правового регулювання утворення і діяльності Конституційного Суду України.

36.Процедура призначення суддів Конституційного Суду України Президентом України.

37.Процедура призначення суддів Конституційного Суду України Верховною Радою України.

38.Процедура призначення суддів Конституційного Суду України З'їздом суддів України.

39.Організаційна структура Конституційного Суду України.

40.Форми звернень до Конституційного Суду України.

41.Форми конституційного провадження.

42.Права та обов'язки учасника конституційного провадження.

43.Засідання та пленарні засідання Великої палати Конституційного Суду України.

44.Види актів Конституційного Суду України.

45.Особливості провадження у справах щодо відповідності (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою.

46.Порядок виконання рішень та додержання висновків Конституційного Суду України.

47.Процедура дострокового припинення повноважень Верховної Ради України (розпуск парламенту).

48.Розгляд питань, пов'язаних з парламентським контролем за діяльністю Уряду України.

49.Організація проведення «години запитань до Уряду».

50.Процедура проведення парламентських слухань.

51.Розгляд питань про схвалення програми діяльності Кабінету Міністрів України.

52. Процедура контрасигнації в Україні.
53. Система правового регулювання утворення і діяльності місцевих державних адміністрацій.
54. Правовий статус парламентської опозиції.
55. Електронний парламент та електронний уряд.
56. Система правового регулювання організації і функціонування органів місцевого самоврядування в Україні.
57. Порядок утворення і здійснення повноважень територіальних громад.
58. Порядок формування і здійснення повноважень рад як представницьких органів місцевого самоврядування.
59. Доктрина та правові засади адміністративного судочинства.
60. Організація адміністративної юстиції.
61. Напрями реформування адміністративної юстиції.
62. Концептуальні засади адміністративного судочинства.
63. Захист прав фізичних та юридичних осіб в адміністративному судочинстві: проблеми теорії і практики.
64. Сучасні виклики та актуальні проблеми адміністративного судочинства України.
65. Проблематика процесуальних інститутів адміністративного судочинства.
66. Проблеми розгляду адміністративними судами окремих категорій адміністративних справ.
67. Електронне правосуддя в адміністративному судочинстві України.
68. Сучасний стан електронного правосуддя в адміністративному судочинстві України.
69. Актуальні проблеми функціонування електронного правосуддя в Україні.
70. Медіація в адміністративному судочинстві України: сучасний стан і напрями розвитку.
71. Актуальні проблеми застосування медіації в адміністративному судочинстві України.
72. Вплив практики ЄСПЛ на дотримання адміністративними судами України принципу верховенства права.
73. Адміністративне судочинство крізь призму рішень ЄСПЛ.
74. Особливості застосування в адміністративному судочинстві правових позицій ЄСПЛ.
75. Актуальні проблеми застосування практики ЄСПЛ в адміністративному судочинстві.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Нормативно-правові акти:

Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст.799.

Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затв.Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 5-6. Ст.43.

Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 р. №2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>.

Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.

Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03 лютого 2015 р. № 141-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141-19>

Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.

Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22 лютого 2007 р. № 698-V (із змін.). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/698-16>.

Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.

Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI). URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. 18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>.

Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. №1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.

Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 р. № 2494-XII .URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>.

Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III (із змін.). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>.

Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент) : Закон України від 10 вересня 2019 р. № 39-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20>

Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим : Закон України від 16 червня 2011 р. № 3530-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3530-17>

Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>

Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>

Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (із змін.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України : Закон України від 19 грудня 2019 року № 400-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20#Text>

Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>

Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>

Підручники

Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. – Видання третє. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 584 с.

Актуальні проблеми конституційного права України: підручник / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 554 с.

Адміністративний процес України : підручник / за заг. ред. Д. І. Йосифовича. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с.

Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І. Конституційно-процесуальне право України: Підручник. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. – 360 с.

Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, В.П. Колісник та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с. URL: https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4283&download_id=1336

Конституційне право. Підручник. За заг. ред. О.С. Бакумова, Т.І. Гудзь, М.І. Марчука. Харків, 2019. 484 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10085/Konstytut%20pravo_pidruchnyk_KhNUVS_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер ; ОБСЄ. - Київ : ВАІТЕ, 2021. - 528 с.

Конституційне право України : підручник. 10-е (ювілейне) видання 2: перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2020. 504 с.

Конституційне право України: підруч. 8-е вид. перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 410 с.

Конституційний прорив в Україні та світопий досвід конституціоналізму монографія / Шемшученко Ю. С., Батанов О. В., Крусян А. Р. та ін. | ; наук, ред. Ю. С. Шемшученко, відп. ред. П. М. Пархоменко. — К.: Вид-во «Юридична думка», 2014. - 262 с.

Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України : теорія, практика : Підручник. Заг. ред. д. ю. н., проф. Бевзенка В. М. Пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В. Київ : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

Навчальні посібники

Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 108 с.

Голобородько Д.В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів) : Навчальний наочний посібник / Голобородько Д.В. - Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. – 314 с.

Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. Київ: ВІЕН ЕЙ, 2018. 256 с.

Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська та ін.; за ред. Т. Є. Кагановської. Харків: Право, 2017. 303 с.

Конституційне право України : навч. пос. / за заг. ред. М.І. Марчука, О.С. Бакумова, Л.Д. Варунц, Т.І. Гудзь та ін. Х. : Харків нац. ун-т внутр. справ, 2017. 408 с.

Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 556 с.

Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш та ін.]. 4-те вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 369 с.

Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / М. В. Афанасьева, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.]; за заг. ред. М. В. Афанасьевої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.

Конституційний контур парламенту: посібник для народних депутатів / В. Шаповал. Київ : Друкар. дім Олега Федорова, 2019. 118с.

Конспекти, курси лекцій

Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: курс лекцій. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 269 с.

Лекції з дисципліни «Конституційне право» / Л.Р. Наливайко. Дніпро, 2019. 925 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/18.2.pdf>

Словники, довідники

Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / Харківська правозахисна група ; упоряд. О. М. Павліченко. 2-ге вид., випр. та допов. Харків : Права людини, 2017. 472 с.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод(у питаннях і відповідей): навчально-довідковий посібник/Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого; ред.: І.В.Яковюк. Харків: Право, 2019.124с.

Монографії, наукові статті

Актуальні проблеми сучасного конституційного права України : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Відп. ред. Ю. С. Шемшученко, О. В. Батанов. К. : Юридична думка, 2020. 456 с.

Бисага Ю. М., Крегул Я. М., Куцин М. М., Нечипорук Г. Ю. Праксеологія парламентського контролю: порівняльно-аналітичне дослідження: монографія. Видавничий дім "Гельветика", 2020. 262 с.

Верлос Н.В. Медіація в процесі вирішення (врегулювання) конституційних конфліктів. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 29 (68) № 3 2018. С. 18-25. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/3_2018/6.pdf

Калинюк С.С., Бисага Ю.М., Белов Д.М., Ярема В.І. Конституційно-правовий статус адвокатури в механізмі реалізації права людини і громадянина на правову допомогу : моногр. Ужгород : Гельветика, 2017. 197 с.

Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07/Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2018. 185с.

Костас П. Захист внутрішньо переміщених осіб відповідно до Європейської Конвенції з прав людини та інших стандартів Ради Європи: посіб. Харків: Право, 2017. 151 с.

Красій М. О. Об'єкти національної безпеки як об'єкт конституційного права. Правові засади організації та здійснення публічної влади: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 28 лютого - 02 березня 2020 р.). м. Хмельницький, 2020. С. 125-127.

Писаренко Н. Б. Концептуальні основи адміністративного судочинства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07/ Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 38с.

Соловійов І. М. Проблеми підвищення ефективності діяльності адміністративних судів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10/ Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 20 с.

Теорія і практика застосування конституційного права України / А.О. Селіванов. Харків : Право, 2016. 176 с.

Чудик Н.О. Трансформація прав людини в умовах глобалізації суспільства. «Globalizacja droga ku przyszlosci» Redakcja: dr. Matgorzata Kotecka, ks.prof. Dr.hab. Jan Zimny. Stalowa Wola. 2017. P. 365–375.

Чудик Н.О. Сім'я і право: внутрішньо національний та міжнародний аспекти. «Malzenstwo I rodzina». Redakcja: ks. prof. Dr. hab. Jan Zimny. Katowice. 2019. P 54-65.

Чудик Н.О. Теоретичні та практичні аспекти реформування інституту адвокатури: монографія. За заг. ред. Н. З. Рогатинська, С. В. Банах, Н. В. Береза (та ін.). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 101–127 с. 73. Чудик Н.О. Адміністративно-правова характеристика стадій виборчого процесу. Наше право. 2015. № 6. С. 198–203.

Чудик Н.О. Адміністративно-правові гарантії здійснення виборчого процесу. Право.ua. № 1. 2016. С. 223–227.

Чудик Н.О. Адміністративна відповідальність за порушення прав суб'єктів виборчого процесу. Європейські перспективи. 2016. № 2. С. 205–209.

Чудик Н.О. Реформування судової влади в Україні. Актуальні проблеми правознавства. 2016. № 4. С. 97–100.

Чудик Н.О. Судова реформа – вагомий крок до Європейського правосуддя. Актуальні проблеми правознавства. 2017. № 3. С. 193–196.

Чудик Н.О. Колаборація (взаємодія) суб'єктів виборчого процесу: адміністративно-правовий аспект. Європейські перспективи. 2017. № 4. С. 154–159. 76. Чудик Н.О. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі. Актуальні проблеми правознавства. 2018. № 3. С. 34–39.

Чудик Н.О. Реформа виборчого законодавства України в контексті європейської інтеграції. Європейські перспективи. 2018. № 4. С. 12–15.

Чудик Н.О. Моделі адміністративної юстиції в зарубіжних країнах. Актуальні проблеми правознавства. 2019. № 1. С. 86–91.

Чудик Н.О. Інформаційне забезпечення виборчого процесу в Україні. Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 6. С. 211–215.

Чудик Н.О. Судовий захист учасників виборчого процесу як гарантія дотримання їх прав. Наукові записки. Серія: Право. 2019. № 7. С. 262–265.

81. Чудик Н.О., Антоник Є.М. Інститут викривачів у запобіганні та протидії корупції в Україні. Актуальні проблеми правознавства. 2019. № 4. С. 141–146.

Чудик Н.О. Співвідношення державного та громадського контролю за виборчим процесом в Україні. Адміністративне право і процес. 2020. № 4 (31). С. 212–215.

Чудик Н.О. Засади адміністративно-правового забезпечення виборчого права в Україні. Наше право. 2020. № 1. С. 229–233.

Чудик Н.О. Протидія зловживанню адміністративними ресурсами під час виборчого процесу. Наукові записки. Серія: Право. 2020. № 8. С. 210–214.

Теремецький В.І., Чудик Н.О. Судова практика щодо вирішення виборчих спорів. Наукові записки. Серія: Право. 2021 № 10. С. 15–19.

Чудик Н.О. Стабільність виборчого законодавства як передумова реалізації прав і свобод людини. Європейські перспективи. 2021. № 2. С. 184–189.

Шамрай В.В. Конституційне право в умовах глобалізації та міждержавної інтеграції: теоретико-методологічний аспект : моногр. 2018. 358 с.

Amartya Sen. Development: Which Way Now? *Economic Journal*. 1983. Vol. 93. P. 745-762. URL: <http://surl.li/accfy>.

Angela K. Bourne. *Democratic Dilemmas: Why democracies ban political parties*. New York: Routledge, 2018. 280 p.

Chemerinsky Erwin. *Constitutional Law-Principles and Policies*. 2015. P. 35

Chudyk N.O. International and Legal Standards of Judicial Control over the Realization of the Suffrage. *European Reforms Bulletin*. 2019. № 1. S. 79–83.

Chudyk N., Teremetskyi V., Martseliak O., Velychko V., Martseliak S., Shamrai V. Legal Positions of the European Court of Human Rights on the Right to Free Elections and Their Influence on the Formation of a Democratic Electoral System. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2021. Vol. 24, Issue: 1S: Business Ethics and Regulatory Compliance, 1-9. URL: <https://www.abacademies.org/articles/legal-positions-of-the-european-court-of-human-rights-on-the-right-to-free-elections-and-their-influence-on-the-formation-of-a-dem-12271.html>

Chudyk N.O. Will mediation become an effective and sought-after alternative to litigation? Promotion of social and economic values in the context of European integration. (Moldova, 10-11 desember 2019 p.) . Moldova, 2019. P. 14– 17.

Juliane Kokott and Martin Kaspar. Ensuring Constitutional Efficacy. *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Eds. Rosenfeld, Michel, and András Sajó: Oxford University Press. November 21. 2012. P. 809.

Karpachova N., Dobrianska O., Punda O., Protsiuk I., Zhuravel Ya., Chudyk N., Korotun O. Impact of Direct Effect of Constitutional Norms and Practice of the European Union on the Efficiency of Human Rights' Realization and Protection. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 2021. Vol. 24, Special Issue 1, P. 1-8. URL: <https://www.abacademies.org/articles/impact-of-direct-effect-of-constitutional-norms-and-practice-of-the-european-union-on-the-efficiency-of-human-rightsrea.pdf>

Kelsen, Hans. *General Theory of Norms*. Oxford [England]: Clarendon Press, 2011.

Louis Favoreu, Xavier Philippe. La place du Conseil constitutionnel dans la Constitution de 1958. URL: <http://blog.ac-rouen.fr/lyc-bloch-notes/files/conseil-constitutionnel-17365.pdf> (Last accessed: 20.04.2021).

Peter Niesen. Anti-Extremism, Negative Republicanism, Civic Society: Three Paradigms for Banning Political Parties. Published online by Cambridge University Press: 06 March 2019. *German Law Journal*. Volume 3. Issue 7. July 2002. E1. DOI: <https://doi.org/10.1017/S2071832200015157>

Rotunda, Ronald D, and John E. Nowak. *Principles of Constitutional Law*, 2016. P. 58.

Teremetskyi V. I., Chudyk N.O. Impact of the European Court's Legal Attitude on the Electoral System in Ukraine. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 1. S. 113–117.

Інформаційні ресурси

- Верховна Рада України – [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua) ;
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
Президент України – [http:// www.president.gov.ua](http://www.president.gov.ua).
Кабінет Міністрів України – [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua).
Конституційний Суд України – [http:// www.ccu.gov.ua](http://www.ccu.gov.ua).
Верховний суд – [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини –
[http://www. ombuds man.kiev.ua](http://www.ombudsman.kiev.ua).
Міністерство освіти і науки України – [http:// www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua).
Рада Європи – [http:// www.coe.int](http://www.coe.int).
Права людини – [http:// www.humanrights.coe.int](http://www.humanrights.coe.int).
Європейський суд з прав людини – [http:// www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int).
Український портал практики Європейського суду з прав людини –
<http://www.eurocourt.org.ua>.
Європейська соціальна хартія – [http:// www.chartesociale.coe.int](http://www.chartesociale.coe.int).
Європейський Союз – [http:// europa.eu.int/index-en.htm](http://europa.eu.int/index-en.htm).

Навчальне видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань та
самостійної роботи для студентів магістерського рівня вищої освіти зі
спеціальності 081 «Право»

Укладач:

КАРПУНЦОВ Валерій Віталійович
ПЕРЕГУДА Євген Вікторович

Підписано до друку 16.01.2023 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 75-411
Умов.-друк. арк. 1,7. Обл.-вид. арк. 1,9.
Тираж 30 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*